

Гайда на пасовище

Красівський А.Й.

Історично так склалося, що природним середовищем існування для великої рогатої худоби є пасовище. Саме на пасовищі худоба веде себе природно, у тварини є можливість за потреби споживати корм, достатньо рухатись, знаходити зручне місце для відпочинку, що дозволяє зменшити випадки захворюваності. Однак у високопродуктивних молочних корів утримання лише на пасовищі не може забезпечити достатнє споживання корму для покриття затрат поживних речовин необхідних для підтримання генетично зумовленої їх продуктивності. Водночас годівля корів у приміщеннях за загально змішаним раціоном дозволяє задовольнити їх потреби у поживних речовинах, а отже, підтримувати високу молочну продуктивність. Разом з тим утримання корів у приміщеннях зменшує життєвий простір для тварин, що може викликати прояв агресії та травмування тварин. Важливе значення при утриманні корів у приміщеннях належить якості підлоги та підстилки. Тому багато дослідників стверджують, що утримання корів у приміщеннях може призвести до підвищення їх захворюваності, найчастіше це хвороби кінцівок і молочної залози. Багато дослідників прийшли до висновку, що утримання корів у приміщеннях з доступом до пасовища є найбільш оптимальним.

Сучасний розвиток точного тваринництва дає можливість спростити управління усіма технологічними процесами в тому числі доступом до пасовищ, що дозволяє забезпечити потреби корів у активному моціоні та споживанні трави пасовищ у зеленому та сухому вигляді упродовж всього року.

Молочні корови можуть надавати перевагу пасовищам або приміщенням залежано від пори року, погодних умов, місця розташування корму, відстані між приміщенням та пасовищем.

Велика рогата худоба відноситься до пасовищних тварин з денним прийому корму, найбільша частка якого поїдається – ввечері. Корови з високою продуктивністю споживають більше корму, ніж корови з середньою та низькою продуктивністю. Тривалість прийому корму в приміщеннях у два рази коротша від його споживання при випасанні.

Молочна худоба відразу після ранкового та денного доїння надає перевагу поїданню корму з кормового столу. Вважається, що три/четвертих

часу тварини витрачають для споживання корму в приміщеннях і одну/четверть на пасовищі.

Відпочинок тварин є важливим для молочних корів з точки зору підтримання доброго здоров'я та високого рівня продуктивності. Коли молочним коровам надають відповідний простір для лежання, вони відпочивають протягом 8–14 годин на добу, від 8 до 25 разів, з перевагою лежання у вечірній та нічний час.

На пасовищі корова може знайти достатньо зручне місце для лежання, що дозволяє їм легко переходити від лежання до стоячого положення або лежати в різних зручних позах, з витягнутими кінцівками і навіть на боках, що не завжди можливо в приміщенні, особливо в стійлах. На поведінку корів і повноцінність відпочинку у приміщенні можуть впливати, проект за яким побудована і обладнана лежача поверхня стійла, тип підстилки її якість та кількість, конструкція та наявність стійл, а також управління годівлею та доїнням. Коли лежачі місця у незадовільному стані, корови можуть лягати в проходах або скорочувати час лежання та його частоту, що спричиняє навантаження на кінцівки і може викликати їх захворювання. Водночас лежання корів на проходах, особливо в гноєзбірниках сприяє мікробному забрудненню молочної залози та захворюванню на мастит.

На пасовищі корови можуть вибрати більш зручну поверхню для стояння порівняно з бетонною підлогою в приміщенні. Влітку корови проводять більшу частину часу на пасовищах і віддають перевагу відпочинку лежачи на відкритому повітрі. Однак взимку вони віддають перевагу відпочинку лежати в приміщенні, на солом'яних підстилці.

Для здоров'я корів важливим є активний моціон, тобто час, витрачений на прогулянки. Відомо, що коли корови мають доступ до пасовищ тривалість активних прогулянок значно більша порівняно з її часовим значенням у приміщеннях. Природна поведінка корів на пасовищі, коли вони пасуться передбачає повільну прогулянку. У приміщенні рух обмежений його конструкцією, огорожею. Тому навіть частковий доступ до пасовищ може мати корисні наслідки для здоров'я корів порівняно з утриманням у корівниках без вигулу.

На пасовищі велика рогата худоба може піддаватися впливу різноманітних погодних умов, включаючи дощ, вітер та сонячне випромінювання, що позначається на поведінці та фізіологічних процесах тварини. В корівниках на корів не впливають умови довкілля або їх вплив набагато менший, оскільки вони захищені від екстремальних екологічних умов.

Хоча кліматичний контроль приміщень необхідно проводити особливо в жарку погоду та регулювати температуру навколишнього середовища за допомогою систем вентиляції та кондиціонування. У великої рогатої худоби визначена термонеутральна зона, яка коливається в діапазоні від 2 до 25° С і забезпечує добре здоров'я та високу продуктивність молочних корів.

За підвищення температури довкілля у тварин відбувається зміна поведінки та фізіологічних процесів для зменшення теплового навантаження. В таких випадках велика рогата худоба бажає знаходитись в тіні щоб зменшити частоту дихання та температуру тіла. Тварини поїдають менше корму, відповідно знижується молочна продуктивність. При надмірному тепловому навантаженні якість молозива та молока знижується, відбувається розлад функцій репродуктивної та імунної систем, що призводить до підвищення захворюваності тварин, а в деяких випадках може призвести до смерті.

На поведінку корів на пасовищах також можуть вплинути погодні умови. Корови проводять більше часу в приміщенні в дощові та морозні дні. Вплив холодної та вологої зимової погоди може спричинити зменшення часу лежання тварин, збільшення часу, коли вони стоять, що призводить до збільшення концентрації кортизолу внаслідок холодового стресу порівняно з коровами, розміщеними в корівниках.

Екстремальні погодні умови впливають на поведінку та фізіологічний стан великої рогатої худоби. Тому приміщення більш придатне для утримання корів в зимові місяці, а також влітку, якщо температура навколишнього середовища перевищує 25° С, оскільки воно забезпечує захист від шкідливих факторів навколишнього середовища та полегшує контроль температури та вологості. Як варіант, коровам слід забезпечити достатню кількість тіні та захист від вітру та дощу на вигулі або пасовищі.

Хвороби кінцівок виступають джерелом хронічного болю для молочних корів і є однією з найпоширеніших проблем добробуту серед молочних стад в усьому світі. Використання крохмалистих кормів та силосу сприяли збільшенню захворювань кінцівок у молочної худоби. Під впливом больової реакції змінюється поведінка тварин. Корови менше рухаються погано проявляють ознаки еструсу, менше часу приймають корм, більше лежать, відповідно знижується їх продуктивність. Відомо, що поширеність захворювань кінцівок значно більша у корів, які знаходяться в приміщенні, ніж на пасовищі. Ряд дослідників відмічають, що на фермах без випасу кількість корів з захворюваннями кінцівок може збільшуватись у два рази порівняно з

пасовищними утриманням. Крім того, захворюваність корів залежить від якості підлоги та підстилки. Так, дослідники вказують, що використання соломи в якості підстилки дозволяє зменшити частоту захворювань кінцівок у корів, особливо при бетонній підлозі.

Бетонна підлога є набагато твердішою у порівнянні з ґрунтом пасовищ, що збільшує ймовірність пошкодження ратиць. Соціальний статус тварин може відігравати певну роль у захворюваності корів хворобами кінцівок, оскільки тварини з низьким рейтингом частіше стоять передніми кінцівками в боксах, а задніми в гноєзбірнику щоб при наближенні домінантних тварин уникнути зіткнення. Крім того, гній і сеча гноєзбірника спричиняють подразнення підошви та рога ратиці. Така неприродна поза корови та постійне подразнення тканин ратиць гноєм, сечею можуть призвести до збільшення їх захворювань.

За пасовищного утримання корів вони стають на м'яку, зручну поверхню не ковзаються, що забезпечує пропорційний тиск на підошву ратиць, дозволяє своєчасно відновлюватися рогу ратиці та зменшує подальше їх ушкодження. Думки дослідників щодо тривалості пасовищного періоду для відновлення ратиць після утримання на бетонних підлогах різняться. Одні автори вважають, що для відновлення ратиць достатньо випасати корів упродовж чотирьох тижнів, інші вказують на необхідність більш тривалого періоду випасання корів більше трьох місяців. Однак збільшення періоду випасання корів на пасовищах може призвести до зменшення надоїв і зниження їх вгодованості, порівняно з тваринами, що знаходились у приміщеннях. Активний моціон під час прогулянки корів до пасовища та повернення з нього сприятливо впливає на загальний стан тварин, їх здоров'я та стан ратиць. Під час фізичних навантажень відбувається стимуляція припливу крові до ратиць, що покращує транспорт поживних речовин та кисню до його мікроциркуляторного русла, а відповідно відновлення копитцевого рогу та підошви. Однак тракт по якому проганяють корів повинен утримуватися у доброму стані, необхідно видаляти дрібне каміння та всяке сміття. На виробництві трапляються випадки, коли навколо ратиці в ділянці вінчика намотується поліетиленова плівка, шпагат, гумове кільце, м'яка проволочка, ганчірка та інше, що перетискує судини та викликає некроз тканин. Корів слід спокійно і з терпінням проганяти по трасі. Регулярна розчистка ратиць і підтримання підлоги в чистоті та забезпечення м'якого покриття для підлоги, такого як гумові килимки може збільшити рухливість тварин, що є корисним для здоров'я кінцівок. Стан ратиць у корів залежить від конструкції стійл. Більш довгі стійла збільшують простір для відпочинку тварин. Але при забрудненні таких стійл внаслідок не своєчасного прибирання

гною може відбутися забруднення молочної залози, що призводить до її запалення – маститу.

Загалом худоба, що розміщується в приміщенні, піддається більшому ризику захворювання екологічним маститом, ніж корови на пасовищі. Завдяки більшому простору на відкритому повітрі худоба має можливість уникати особистого контакту та забруднених місць під час відпочинку при лежанні. Важливе значення у захворюваності на мастит має кількість і якість підстилки у корівниках.

Таким чином, для зменшення захворюваності корів найбільш поширеними хворобами сучасних молочних ферм (хвороби кінцівок і молочної залози) і забезпечення високої продуктивності необхідно створювати оптимальні умови їх існування шляхом поєднання утримання в приміщеннях і на пасовищі.